

Cuprins

1. Note introductive cu privire la mediere	2
2. Modalitățile medierii	2
3. Istoricul medierii	2
4. Principiile de bază ale medierii	3
5. Raportul dintre procesul de mediere și procesul de judecată	3
6. Elementele constitutive ale procesului de mediere	4
7. Instituția medierii în țările europene	4
8. Instituția medierii și a împăcării în noua legislație penală și de procedură penală a Republicii Moldova	4
9. Unele reglementări ale instituției medierii și împăcării în vechea legislație penală și de procedură penală a Republicii Moldova	5
10. Medierea ca proces de împăcare a victimei cu infractorul	6
11. Înțelesul unor termeni și noțiuni cu privire la procesul de mediere	6
12. Caracterul personal al medierii și împăcării	6
13. Când poate fi inițiat procesul de mediere și împăcare	6
14. Procesul de mediere este independent, imparțial și confidențial	7
15. Medierea în cazul minorilor	7
16. Persoana mediatorului	8
17. Cauzele ce exclud participarea persoanei în calitate de mediator la procesul de mediere	8
18. Drepturile mediatorului	9
19. Obligațiile mediatorului	9
20. Drepturile părților	10
21. Obligațiile părților	10
22. Etapele medierii	11
23. Suspendarea procesului de mediere	13
24. Acordul de împăcare	13
25. Forma acordului de împăcare	14
26. Prezentarea acordului de împăcare a părților organului de urmărire penală sau instanței de judecată	14
27. Consecințele juridice ale încheierii acordului de împăcare	14
28. Avantajele și dezavantajele medierii	15
29. Concluzii	16

Medierea în cauzele penale

1. Note introductive cu privire la mediere

Medierea reprezintă un proces prin care victimei și infractorului li se oferă posibilitatea, în cazul în care consimt liber, să participe activ la soluționarea problemelor apărute în urma infracțiunii prin intermediul unei persoane terțe imparțiale (mediator). Această definiție generală se conține în Recomandarea nr. R. 19 (99) a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către Statele membre cu privire la mediere în cazuri penale, adoptată la 15 septembrie 1999 la cea de-a 69-a întâlnire a reprezentanților miniștrilor.

2. Modalitățile medierii

Sunt cunoscute câteva forme de mediere:

- mediere directă – în procesul de mediere, în prezența mediatorului, victima are întâlniri nemijlocite cu bănuitul, învinuitul, inculpatul (în continuare infractorul) pentru soluționarea problemelor apărute în urma infracțiunii;
- mediere indirectă – în procesul de mediere, victima nu dorește și, respectiv, nu are întâlniri nemijlocite cu infractorul; mediatorul se întâlnește cu fiecare din aceste părți și contribuie la soluționarea problemelor apărute în urma infracțiunii etc.

3. Istoricul medierii

Medierea are o istorie foarte lungă, existând încă atunci când nu erau închisori, fiind recunoscută în unele societăți drept singurul mijloc de soluționare a conflictelor dintre părți. Medierea poate fi concepută drept o „justiție restaurativă“, unde se corectează orice, dacă este posibil.

Ca instituție specifică, medierea a apărut în Grecia antică și în Roma antică (*jus feciale, recuperatorium*), transformându-se treptat într-o instituție de importanță internațională. Prin mediere se înțelege și acțiunea unei persoane oficiale (cu autoritate), a unei organizații internaționale sau chiar a unui stat terț, care urmărește, prin crearea unui cadru adecvat, să ajute părțile la examinarea în profunzime a diferendului dintre ele, în vederea găsirii unei soluții echitabile și reciproc avantajoase. Despre rolul medierii în plan internațional (la soluționarea unor conflicte deosebit de dificile) vorbește

faptul reglementării acestui institut în asemenea acte internaționale cum sunt Convenția de la Haga din 1899 privind aplanarea conflictelor internaționale, Convenția de la Haga privind rezolvarea pașnică a diferendelor internaționale etc. În același sens poate fi remarcată și practica Organizației Națiunilor Unite (în 1948, Adunarea Generală a numit un mediator în problema palestiniană, Consiliul de Securitate a însărcinat un mediator pentru soluționarea problemei cipriote, iar Secretarul General al O.N.U. a delegat un mediator pentru conflictul din Orientul Apropiat).

4. Principiile de bază ale medierii

Pot fi menționate 5 principii de bază ale medierii:

1. Nimeni nu poate fi constrâns să participe la mediere; medierea este absolut benevolă.
2. Mediatorul este imparțial.
3. Mediatorul este obligat să păstreze confidențialitatea.
4. Părțile trebuie să accepte participarea unui mediator.

5. Raportul dintre procesul de mediere și procesul de judecată

Medierea se deosebește de judecată, în primul rând, prin faptul că figurile centrale ale acestui proces sunt părțile participante la mediere; de voința lor depinde dacă va începe sau nu procesul de mediere, va continua sau nu procesul de mediere, de care se pot refuza oricând. Medierea nu este un proces judiciar unde victimei, de fapt, îi revine un rol secundar, spre deosebire de rolul procurorului, care susține învinuirea, și apărătorului, care consimte apărarea.

În procesul de mediere, spre deosebire de procesul judiciar, mediatorul ține cont de sentimentele victimei, ale bănuțitului, învinuitului sau inculpatului, și le oferă acestora posibilitatea de a-și expune poziția în mod confidențial, capacitatea de a asculta și de a păstra confidențialitatea în cazurile necesare fiind una din caracteristicile prioritare ale mediatorului.

Mediatorul este o persoană competentă care cunoaște cum trebuie să se desfășoare medierea, are abilități de comunicare la procesul de mediere, știe să pună întrebări care ar exclude răspunsuri nesugestive de tipul „da“ sau „nu“.

6. Elementele constitutive ale procesului de mediere

Procesul de mediere se compune din trei elemente constitutive:

1. existența unei proceduri de desfășurare a procesului de mediere, accesibilă pentru ambele părți; concomitent, această procedură nu va afecta nici mersul procesului penal;
2. examinarea minuțioasă a cerințelor victimei și infractorului;
3. satisfacția morală atât a victimei, cât și a infractorului; aceasta este posibil doar atunci când părțile înțeleg că anume ele determină mersul procesului de mediere și, cel mai important, – rezultatul acestuia, iar în final – efectele acestuia; părțile sesizează că nimeni nu este în drept și nu poate să le impună opinia proprie.

Astfel, participanții la mediere nu se referă la articolul respectiv din Codul penal sub incidența căruia cade fapta incriminată persoanei inculpate, dar discută despre daunele materiale și morale cauzate victimei în urma infracțiunii săvârșite. Anume procesul de mediere permite infractorului să abordeze sub acest aspect corectitudinea faptelor sale și să sesizeze în profunzime starea emoțională a victimei.

Anume din aceste considerente, Martin Wright califică medierea drept un „proces uman“, comparativ cu procesul judiciar.

Ransshe N. Christie este primul care a declarat: „Conflictul trebuie să aparțină celor care participă la el; cu regret însă acesta a fost «furat» de juriști și alte persoane care se ocupă de justiție“.

7. Instituția medierii în țările europene

În Europa, medierea există în circa 12 țări. În unele din aceste țări, de exemplu în Marea Britanie, până în prezent instituția medierii nu a suferit modificări. Trebuie remarcat că anual în una din regiunile engleze sunt examinate circa 1500 de cazuri. În rezultatul unui sondaj asupra procesului de mediere, 76% din persoane care erau victime și 92% din persoane care erau infractori au fost satisfăcute de mediere.

Mai mult ca atât, în Scoția, procurorii pot efectua urmărirea penală doar după finalizarea procesului de mediere.

8. Instituția medierii și a împăcării în noua legislație penală și de procedură penală a Republicii Moldova

La 18 aprilie 2002, Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 985-XV din 18.04.2002, fundamentează în art. 109 institutul împăcării, care reprezintă un act de înlăturare a răspunderii penale pentru o infracțiune

ușoară sau mai puțin gravă (infracțiuni pentru care legea prevede în calitate de pedeapsă maximă închisoarea pe un termen de la șase luni până la cinci ani). Aici trebuie să fie incluse toate infracțiunile săvârșite atât cu intenție, cât și din imprudență, unde partea vătămată este o persoană fizică sau juridică.

Noul Cod de procedură penală, adoptat la 14 martie 2002, nu reglementează mecanismul de implementare a acestui institut, ci doar prevede, în art. 276 alin. (7), că împăcarea poate avea loc și prin mediere, iar în art. 187 p.7) este consfințit dreptul mediatorului de a avea întâlniri libere, confidențiale, fără a limita numărul și durata întreprinderilor cu infractorul reținut sau arestat și aflat în locul de detenție.

Astfel, legislatorul și-a creat o bază juridică și un temei în plus pentru elaborarea unui act special – Legea cu privire la mediere în cauzele penale.

9. Unele reglementări ale instituției medierii și împăcării în vechea legislație penală și de procedură penală a Republicii Moldova

Deși institutul împăcării este reglementat în art. 5 din Codul de procedură penală în vigoare (din 24 martie 1961), prevederile acestuia nu pot fi realizate integral din cauza numărului insuficient de infracțiuni, față de care poate fi aplicată împăcarea conform art. 94 din Codul de procedură penală în vigoare (acestea fiind enumerate exhaustiv – 5 componente), precum și din cauza lipsei unui mecanism ce ar permite depășirea conflictului dintre interesele contradictorii ale victimei și ale infractorului. Deși în prezent în calitate de „mediator(i)” figurează reprezentanții legali sau contractuali (apărători) ai părții vătămate sau ai infractorului, procesul de mediere nu poate fi recunoscut drept autentic în situația când lipsesc mai multe caracteristici ale acestuia, în special – lipsa imparțialității persoanei care participă în calitate de mediator, persoanei care să motiveze în primul rând victima prin sporirea rolului ei, cât și infractorul prin posibilitatea sesizării daunei cauzate și evitării încarcerării prin înlăturarea răspunderii penale.

Noile coduri depășesc aceste deficiențe: Codul penal stabilește, în art. 109, posibilitatea împăcării în cazul infracțiunii prevăzute la capitolele II–VI din Partea specială a Codului penal, precum și în cazurile prevăzute de procedura penală, iar Codul de procedură penală, în art. 276 alin. (7), fundamentează institutul medierii (mediatorului).

10. Medierea ca proces de împăcare a victimei cu infractorul

Înlăturarea răspunderii penale pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă are loc doar în cazul când infractorul și victima s-au împăcat, institutul medierii fiind destinat să favorizeze realizarea împăcării. Împăcarea este o măsură alternativă răspunderii penale și, implicit, procedurii judiciare, care substituie politica represivă cu cea recuperatoare, diversificând administrarea justiției penale.

11. Înțelesul unor termeni și noțiuni cu privire la procesul de mediere

Medierea este un proces prin care victimei infracțiunii și infractorului li se oferă posibilitatea de a se împăca prin intermediul unei terțe persoane – mediator.

Participanții la mediere sunt: părțile (victima infracțiunii și infractorul), mediatorul, după caz, partea civilă, partea civilmente responsabilă, reprezentanții acestora, avocatul.

Mediatorul este o persoană imparțială, independentă, care întrunește condițiile stabilite de prezenta lege și are sarcina de a asista părțile în procesul de mediere în vederea împăcării acestora.

Victimă – persoana fizică sau juridică căreia i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale în urma unei infracțiuni.

Infractor – persoana bănuită, învinuită sau inculpată, care recunoaște săvârșirea infracțiunii.

Acordul de împăcare este înțelegerea părților, prin care acestea convin să se împăce și care conține drepturile, obligațiile și efectele împăcării.

12. Caracterul personal al medierii și împăcării

Împăcarea și participarea la procesul de mediere pentru realizarea împăcării are un caracter personal.

Pentru persoanele lipsite de capacitate de exercițiu, împăcarea se face numai de reprezentanții lor legali. Cei cu capacitate de exercițiu restrâns se pot împăca cu încuviințarea persoanelor prevăzute de lege.

13. Când poate fi inițiat procesul de mediere și împăcare

Împăcarea produce efecte juridice din momentul pornirii urmăririi penale și până la retragerea completului de judecată în camera de deliberare.

Totodată, trebuie de remarcat că împăcarea poate avea loc și până la inițierea procesului penal.

Mai mult ca atât, împăcarea poate avea loc și după revenirea completului de judecată din camera de deliberare și pronunțarea hotărârii, și în cazul infracțiunilor mai puțin grave, grave, deosebit de grave, excepțional de grave sau chiar în faza executării pedepsei penale. În aceste situații, împăcarea nu va produce efecte juridice de înlăturare a răspunderii penale astfel cum se consfințește în art. 109 din Codul penal, dar va putea fi luată în considerare în calitate de circumstanță atenuantă odată cu soluționarea la adoptarea sentinței a chestiunilor enunțate în art. 385 din Codul de procedură penală. Iar dacă împăcarea are loc în faza executării pedepsei penale, efectele acesteia pot fi reflectate în posibilitatea reducerii termenului pedepsei, comutării acesteia cu o pedeapsă mai ușoară sau chiar cu eliberarea persoanei (art. 91 – Absolvirea condiționată de pedeapsă înainte de termen; art. 92 – Înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă; art. 107 – Amnistia; art. 108 – Grațierea ș.a.), faptul împăcării confirmând caracteristica pozitivă a personalității condamnatului.

14. Procesul de mediere este independent, imparțial și confidențial

Medierea, exercitată de o persoană terță independentă și imparțială, care va asigura depășirea conflictului dintre interese contradictorii, favorizând sporirea rolului victimei în procesul penal și identificând soluții amiabile, va permite diminuarea considerabilă a cazurilor de încarcerare a persoanelor vinovate de săvârșirea infracțiunii, contribuind astfel și la soluționarea problemei supraaglomerării penitenciarelor.

Medierea se aplică doar dacă ambele părți consimt liber. Părțile vor fi libere de a se retrage în orice moment din procesul de mediere. Participarea la mediere nu trebuie folosită ca dovadă a recunoașterii vinovăției în procedurile penale ulterioare.

Informația obținută în cadrul medierii este confidențială și nu poate fi folosită ulterior, cu excepția când există acordul părților. Pentru nerespectarea confidențialității informației, mediatorul poartă răspundere conform legislației în vigoare.

15. Medierea în cazul minorilor

În cazurile minorilor, procesul de mediere se desfășoară cu participarea unei persoane cu pregătire profesională de psiholog sau pedagog.

16. Persoana mediatorului

Dat fiind rolul important pe care îl are mediatorul, acesta urmează a fi o persoană care:

- a împlinit vârsta majoratului,
- are o bună reputație,
- nu are antecedente penale,
- are experiență profesională,
- este special instruită în acest sens.

Doar în cazul când satisface aceste condiții, persoanei respective i se poate elibera licența ce ar confirma dreptul de a desfășura activitate de mediere.

La momentul obținerii licenței, mediatorul va depune un jurământ privind nedivulgarea informației obținute în cadrul procesului de mediere.

17. Cauzele ce exclud participarea persoanei în calitate de mediator la procesul de mediere

Nu poate fi acceptată în calitate de mediator persoana care exercită funcții în organele de urmărire penală, procuratură sau instanța de judecată.

Mediatorul trebuie să se abțină de la procesul de mediere și în situațiile prevăzute de alineatul 2 al articolului 33 al Codului de procedură penală, adoptat la 14 martie 2003 (art. 22 din Codul de procedură penală în vigoare):

- dacă el personal, soțul (soția), ascendenții ori descendenții lor, frații și surorile și copiii acestora, afini și persoanele devenite prin înfiere, potrivit legii, astfel de rude, precum și alte rude ale lui sînt direct sau indirect interesate în proces;
- dacă el este parte vătămată sau reprezentant al ei, parte civilă, parte civilmente responsabilă, soț sau rudă cu vreuna din aceste persoane ori cu reprezentantul lor, soț sau rudă cu învinuitul, inculpatul, în proces ori cu apărătorul acestuia;
- dacă a participat în acest proces în calitate de martor, expert, specialist, interpret, traducător, grefier, persoană care a efectuat urmărirea penală, procuror, judecător de instrucție, apărător, reprezentant legal al învinuitului, inculpatului, reprezentant al părții vătămate, părții civile sau părții civilmente responsabile;
- dacă a efectuat o cercetare sau un control administrativ al circumstanțelor cauzei sau a participat la adoptarea unei hotărâri referitoare la această cauză în orice alt organ obștesc sau de stat;

- dacă el a luat în această cauză hotărâri anterioare judecătii în care și-a expus opinia asupra vinovăției sau nevinovăției inculpatului;
- dacă există alte împrejurări care pun la îndoială rezonabilă imparțialitatea mediatorului.

Dar și în lipsa acestor situații și circumstanțe, fiecare dintre părți, în mod separat sau împreună, poate renunța în orice moment la mediator și poate cere organului de urmărire penală sau instanței de judecată sesizarea altui mediator.

18. Drepturile mediatorului

Mediatorul are dreptul:

- 1) să acorde asistență părților în conflict;
- 2) să ia cunoștință de informația despre fondul cauzei, date privind persoana victimei, infractorului, părții civile, părții civilmente responsabile, privind durata procesului penal, durata și măsurile preventive aplicate, acțiunea civilă și măsurile asigurării ei;
- 3) să aibă întreveneri cu bănuitul, învinuitul, fără a se limita numărul și durata lor, inclusiv reținut sau arestat;
- 4) să pregătească materiale în cauza respectivă;
- 5) să depună plângeri împotriva acțiunilor și hotărârilor autorităților care-i împiedică realizarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor.

19. Obligațiile mediatorului

Mediatorul are obligația:

- 1) să explice părților, în cadrul procesului de mediere, drepturile și obligațiile lor, esența procesului de mediere și efectele împăcării;
- 2) să asigure ca procesul de mediere să se desfășoare într-o manieră imparțială, doar pe baza elementelor cazului și a cerințelor părților;
- 3) să respecte demnitatea părților și să asigure ca părțile să se comporte respectuos una cu alta;
- 4) să nu divulge, fără acordul părților și/sau al organelor competente, informațiile de care a luat cunoștință în legătură cu efectuarea medierii, dacă acestea pot cauza prejudicii drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor sau constituie un secret apărut de lege;
- 5) să asigure un mediu sigur și confortabil pentru mediere, fiind sensibil la vulnerabilitatea părților;

- 6) să asigure ca medierea să se desfășoare într-un ritm accesibil părților;
- 7) să se pregătească în mod corespunzător până la începerea procesului de mediere;
- 8) să respecte prevederile Codului Deontologic al mediatorilor;
- 9) să faciliteze negocierile între părți și să direcționeze discuțiile în scopul găsirii unei soluții mutual acceptabile;
- 10) să asiste părțile în elaborarea acordului de mediere, pe care îl contrasemnează;
- 11) să nu accepte semnarea unui acord de împăcare ce conține angajamente ce contravin legislației, care pot cauza suferințe fizice, înjosi demnitatea persoanei sau se referă la alte împrejurări decât cele ce reies din cauza penală;
- 12) să prezinte raportul cu rezultatele medierii organului de urmărire, instanței de judecată.

20. Drepturile părților

Părțile au următoarele drepturi:

- 1) de a fi informate de către mediator cu privire la procesul de mediere, efectele medierii, consecințele împăcării, rezultatele nerespectării prevederilor acordului de împăcare și alte împrejurări relevante pentru procesul de mediere; până la inițierea medierii, organul de urmărire sau instanța de judecată este obligată să informeze părțile în legătură cu dreptul la inițierea medierii și posibilele consecințe ale împăcării lor;
- 2) de a fi asistați de către reprezentanți;
- 3) de a se retrage în orice moment din procesul de mediere;
- 4) de a desemna un mediator;
- 5) de a renunța la mediatorul desemnat;
- 6) de a beneficia de asistența unui interpret (traducător);
- 7) alte drepturi stabilite de legislația în vigoare.

21. Obligațiile părților

Părțile au obligația:

- 1) de a avea un comportament decent și respectuos una față de alta;
- 2) de a nu influența/intimida cealaltă parte sau mediatorul;
- 3) de a-și respecta angajamentele asumate.

Aceste obligații nu au o acoperire prin existența unei responsabilități juridice decât dacă faptele lor nu întrunesc elementele constitutive ale contravenției sau infracțiunii. Concomitent, doar respectarea acestor obligații va permite părților să obțină beneficiile ce i le oferă împăcarea prin mediere.

22. Etapele medierii

A. Inițierea medierii

În cazul în care persoanei i se incumbă săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, prevăzută la capitolele II–VI din Partea specială a Codului penal precum și în cazurile prevăzute de art. 276 din Codul de procedura penală (art. 152 alin. (1), 153, 155, 157 alin. (1), 161, 170, 177, 179 alin. (1) și (2), 193, 194, 197 alin. (1), 198 alin. (1), 200, 202, 203, 204 alin. (1), 274 din Codul penal, precum și al furtului avutului proprietarului, săvârșit de soț, rude, în paguba tutorelui, ori de persoana care locuiește împreună cu victima sau este găzduită de aceasta) procedura de mediere poate fi inițiată de către:

- infractor;
- victima infracțiunii;
- organul de urmărire sau instanța de judecată cu acordul părților sau al uneia dintre părți.

Astfel, la solicitarea scrisă a uneia dintre părți, adresată nemijlocit mediatorului sau organului de urmărire penală, instanței de judecată, care informează mediatorul, se inițiază procedura de mediere.

În cazurile în care se constată posibilă aplicarea medierii, organul de urmărire penală sau instanța de judecată sesizează mediatorul din oficiu printr-un demers. Părților urmează a li se aduce la cunoștință faptul sesizării mediatorului.

Organul de urmărire penală și instanța de judecată urmează să selecteze cu prudență infracțiunile ușoare și mai puțin grave pentru care se face uz de institutul împăcării și al celui de mediere, conducându-se de principiul personalității împăcării (stabilit în art. 109 alin. 2 din Codul penal). Medierea nu poate fi (nu trebuie) aplicată în cazul:

- în care fapta săvârșită nu se încadrează în una din componentele infracțiunii prevăzute la capitolele II–VI din Partea specială a Codului penal precum și/ sau celor pentru care urmărirea penală se pornește numai în baza plângerii prealabile a victimei conform art. 276 alin. (1) din Codul de procedură penală;

- faptelor săvârșite de către un funcționar de stat care a comis infracțiunea făcând abuz de funcția sa (articolul 178. Violarea dreptului la secretul corespondenței etc.);
- faptelor săvârșite în favoarea unei organizații sau asociații criminale sau de un grup organizat sau asociație criminală;
- faptelor săvârșite față de o persoană în legătură cu îndeplinirea de către ea a îndatoririlor de serviciu sau obștești;
- faptelor care sunt săvârșite cu acordul victimei, dar oricum condamnabile penal de lege (de exemplu, vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății, cauzată la dorința victimei).

În asemenea cazuri pot fi aplicate: munca comunitară (art. 67 din Codul penal), probațiunea (art. 90 din Codul penal – „Condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei“ etc.).

B. Acte preparatorii procesului de mediere

Mediatorul sesizat recepționează de la organul de urmărire penală, în procedura căruia se află cauza penală, informația privind fondul cauzei și date privind persoana infractorului și victimei infracțiunii, cu condiția că acestea nu vor prejudicia desfășurarea urmăririi penale. Dacă procesul penal este în faza judiciară, mediatorul ia cunoștință de materialele dosarului penal, ultimele fiind puse la dispoziția lui de către judecătorul în procedura căruia se află cauza penală.

C. Procesul de mediere propriu-zis

Mediatorul organizează întrevederi individuale cu infractorul și cu victima. În cadrul acestor întrevederi, mediatorul explică părților esența și posibilele rezultate ale procesului de mediere și identifică cerințele fiecărei părți pentru acordul de împăcare.

În continuare, mediatorul organizează ședințe de mediere, la care, alături de el, participă părțile, iar, după caz, – și reprezentanții părților și/sau alte persoane desemnate de către părți.

În cazurile în care infractorul sau victima nu dispune de capacitatea de exercițiu deplină, participă și reprezentanții legali ai acestuia.

În cadrul ședinței nu se întocmește un proces-verbal și nu se înregistrează în alt mod conținutul negocierilor și comportamentul părților. Totuși, mediatorul, cu consimțământul părților, poate solicita consultarea unui specialist în probleme tehnice.

D. Încetarea procesului de mediere

Procesul de mediere încetează dacă:

1. o parte încearcă, în mod direct sau indirect, să intimideze participanții la mediere;
2. părțile sau una dintre părți renunță la mediere;
3. mediatorul constată că părțile nu pot ajunge la o împăcare;
4. părțile încheie un acord de împăcare.

Unicul temei de încetare a procesului de mediere, care determină înlăturarea răspunderii penale, este încheierea acordului de împăcare.

23. Suspendarea procesului de mediere

Uneori, în timpul desfășurării procesului de mediere, pot interveni situații care determină suspendarea acestuia, de exemplu:

- abținerea mediatorului de la mediere, urmând să fie desemnat un nou mediator;
- una dintre părți s-a îmbolnăvit și în legătură cu aceasta nu poate participa la procesul de mediere până la însănătoșire.

24. Acordul de împăcare

Acordul de împăcare reprezintă rezultatul procedurii de mediere, prin care ambele părți acceptă condițiile de împăcare, și include angajamentele asumate de părți, modalitățile și termenul de realizare a acestora.

Victima, prin acest acord, se dezice de orice pretenții față de învinuit și „solicită” exonerarea acestuia de răspundere penală.

Învinuitul, prin acest acord, angajându-se și îndeplinind obligațiile asumate, asupra cărora au convenit, care pot fi atât recuperatorii (exprimate prin recuperarea prejudiciului material, înlocuirea obiectului, repararea acestuia sau compensarea prejudiciului în formă pecuniară), cât și de ordin moral (să ceară scuze ș.a.). Important este ca îndeplinirea obligațiilor asumate de către învinuit, asupra cărora au convenit, să fie considerată de victimă drept o compensație satisfăcătoare.

Este necesar a menționa că acordul de împăcare nu poate să conțină angajamente ce contravin legislației, care să cauzeze suferințe fizice sau să înjosească demnitatea persoanei ori să se refere la alte împrejurări decât cele ce reies din cauza penală.

25. Forma acordului de împăcare

Acordul este perfectat în formă scrisă de către mediator și semnat de către părți și de mediator. Acordul trebuie să fie semnat personal de partea vătămată, ceea ce incumbă acesteia capacitatea de exercițiu deplină (și nu doar o responsabilitate în sens penal). Pentru persoanele lipsite de capacitate de exercițiu, semnarea acordului de împăcare se poate face numai de reprezentanții lor legali, iar pentru persoanele cu capacitate de exercițiu limitată – cu încuviințarea reprezentanților lor legali.

Semnătura mediatorului confirmă caracterul benevol și legalitatea acestui act.

Acordul va fi întocmit în trei exemplare – pentru fiecare dintre părți și mediator.

26. Prezentarea acordului de împăcare a părților organului de urmărire penală sau instanței de judecată

Acordul de împăcare a părților este prezentat organului de urmărire penală sau instanței de judecată de către mediator. De asemenea, împreună cu acordul de împăcare, mediatorul prezintă un raport scris privind măsurile luate și rezultatul medierii, fără a dezvălui însă conținutul întrevederilor.

27. Consecințele juridice ale încheierii acordului de împăcare

Recepționând acordul de împăcare și raportul scris al mediatorului privind măsurile luate și rezultatul medierii, organul de urmărire sau instanța din oficiu citează părțile și, dacă constată că acordul de împăcare a fost încheiat conștient, benevol, cu respectarea drepturilor părților, conform prevederilor Codului de procedură penală și articolului 109 din Codul penal, hotărăște încetarea procesului penal.

Remarcăm că inițierea, desfășurarea sau încetarea procesului de mediere nu afectează desfășurarea procesului penal, cu excepția cazului în care părțile au încheiat un acord de împăcare, confirmând organului de urmărire penală sau instanței de judecată că acordul a fost încheiat conștient, benevol, cu respectarea drepturilor lor și este în conformitate cu art. 109 din Codul penal.

28. Avantajele și dezavantajele medierii

a) pentru infractor

Avantaje:

- sesizarea consecințelor reale ale faptei ilicite comise;
- determinarea gradului de responsabilitate pentru comiterea infracțiunii;
- posibilitatea manifestării căinței sincere în legătură cu fapta comisă;
- în cazul când respectă condițiile acordului de mediere, semnat cu partea vătămată, și contribuie la elucidarea circumstanțelor comiterii infracțiunii, poate obține încetarea procesului penal și absolvirea de răspunderea penală;
- caracterul absolut benevol al medierii pentru infractor;
- un nivel de viață decent, pe care infractorul și-l oferă sie însuși, și protecția societății;
- posibilitatea evitării încarcerării;
- termenul redus al procesului penal, posibilitatea evitării fazei judecătorești sau accelerarea desfășurării procesului penal;
- nu se întocmește cazierul juridic.

Dezavantaje: starea financiară precară poate îngreuna posibilitatea de a recupera prejudiciile material și moral cauzate prin infracțiune părții vătămate și pretinsă de ea.

b) pentru victima infracțiunii:

Avantaje:

- se va asigura realizarea principiului egalității în drepturi a victimei și inculpatului. Astfel, victima nu trebuie să fie dezavantajată în drepturi față de inculpat – fapt realizabil în cadrul instituției medierii, care-i oferă un rol activ și o șansă reală de soluționare a conflictului;
- în cadrul medierii, victima ocupă o poziție activă și, în fond, determinată;
- recuperarea prejudiciilor material și moral (în limitele acordului), cauzate de infractor prin infracțiune;
- satisfacție morală;
- deși medierea determină, de regulă, simplificarea procedurii procesului penal, aceasta oricum reflectă atenția statului și executarea de către el a obligației sale de combatere a fenomenului infracțional. Pericolul tragerii la răspundere penală sau chiar tragerea la răspundere penală a infractorului deja manifestă condamnarea faptelor ilicite, atât din partea statului, cât și a societății;

- facilitează înțelegerea motivelor ce au determinat victimizarea acesteia;
- părerea părții vătămate este hotărâtoare, aceasta oferindu-i posibilitatea să-și manifeste umanismul și noblețea prin iertarea infractorului.

Dezavantaje: necesitatea depășirii opțiunii unei justiții represive și vindicative.

c) pentru comunitate:

- este asigurată diferențierea adecvată și individualizarea pedepselor în funcție de gravitatea infracțiunii săvârșite, de motivul ei, de personalitatea celui vinovat și de circumstanțele cauzei care atenuează ori agravează răspunderea, precum și de influența pedepsei aplicate asupra corectării și reeducării vinovatului și de condițiile de viață ale familiei sale;
- posibilitatea soluționării unor conflicte interumane de subiecții conflictului;
- caracterul absolut benevol al medierii atât pentru victimă, cât și pentru infractor;
- posibilitatea subiecților conflictului de a-și autoaprecia conduita și de a-și identifica justetea poziției;
- flexibilitatea în soluționarea conflictelor (căile tradiționale oricum rămânând în permanență deschise, dat fiind faptul că procesul de mediere nu afectează mersul procesului penal);
- un nivel de viață decent, pe care infractorul și-l oferă sie însuși, și protecția societății;
- eliberează instanțele de judecată de examinarea unui șir de cauze penale cu caracter minor, ceea ce permite să se acorde atenție sporită examinării cauzelor mai complicate și implicit schimbarea priorităților abordării cauzelor de către judecători;
- medierea permite economisirea timpului, reducerea numărului de persoane antrenate în procesul penal și, în consecință, micșorarea bugetului justiției penale sau redirecționarea mijloacelor financiare economisite.

29. Concluzii

Pentru implementarea institutului medierii, nu este nevoie de o anumită infrastructură.

Medierea este o modalitate practică de soluționare a unui conflict, relativ neformală, simplificată și de o durată mai scurtă în comparație cu procedura procesuală penală, fapt ce implică costuri financiare și de timp mult mai mici, cu atât mai mult că se evită încarcerarea infractorului.